

Deprem Nedeniyle Zorunlu Göçe Maruz Kalan Yaşlı Bireyler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma

A Sociological Research on Elderly Individuals Exposed to Forced Migration Due to Earthquake

Yelda SEVİM¹

öz

Bu çalışma 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinden sonra göç eden yaşlı bireylerin göç süreçlerini, yeni yerleşim yerindeki yaşamlarını ve geleceğe yönelik beklentilerini konu edinmektedir. Bu araştırmanın amacı zorunlu göçün toplumsal etkilerini yaşlı bireyler açısından inceleyerek, zorunlu göç sonrasındaki yaşam deneyimlerini gözler önüne sermektir. Araştırma nitel odaklı yaklaşımları kapsayan alan araştırması modelinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma durum tespiti temelli bir nitelik taşımaktadır. 65 yaş üstü 15 birey hakkında yarı yapılandırılmış görüşme formu ile bilgi toplanmıştır. Çalışmada her yaşlı bireyin göçü deneyimleme sürecinin farklılaştığı ve bunda bireyin yaşadığı kültürel yapının, ekonomik durumunun, psikolojik özelliklerinin ve kişilik özelliklerinin belirleyici olduğu tespit edilmiştir. Göç ettikleri yerin memleketleri ve göçün kaynaklandığı yere yakın olması yaşlı bireylerin çevreye uyumunu olumlu etkilemiştir. Göç eden bireylerin; sağlık, ulaşım, ekonomik gelir yetersizliği, alışveriş imkânları, yalnızlık ve deprem korkusu açısından sıkıntılar yaşadığı tespit edilmiştir. Yaşlıların çoğunluğu geriye göç konusunda istekli bulunmuştur. Yapılan bu çalışmanın, zorunlu göç sonrası yaşlı bireylerin desteklenmesine yönelik hedeflerin belirlenmesi açısından yararlı olacağı umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afet, göç, yaşlı, yaşlılık sosyolojisi, zorunlu göç.

ABSTRACT

This study focuses on the migration processes, lives in the new settlements, and expectations for the future of elderly individuals who migrated after the February 6 Kahramanmaraş earthquakes. The aim of this research is to examine social effects of forced migration from the perspective of elderly individuals and to reveal their life experiences after forced migration. The research was carried out in a field research model. It is case study based. Information was collected about 15 individuals over the age of 65 with a semi-structured interview form. In the study, it was determined that the process of each elderly person experiencing migration differs and that cultural structure, economic situation, psychological characteristics and personality traits of the individual are decisive in this. The fact that the place where elderly individuals migrated was their hometown and was close to the place where the migration originated positively affected their adaptation to the environment. It has been determined that migrating individuals experience problems in terms of health, transportation, lack of economic income, shopping opportunities, loneliness and fear of earthquakes. The majority of the elderly were found willing to migrate back. It is hoped that this study will be useful in determining targets for supporting elderly individuals after forced migration.

Keywords: Disaster, migration, elderly, sociology of aging, forced migration.

¹ Corresponding Author: (Dr. Öğr. Üyesi) Fırat Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Elazığ, Türkiye, ysevim@firat.edu.tr, ORCID: 0000000216903015

GİRİŞ:

Göç; geçmişten günümüze var olan, insanlık tarihi boyunca süre gelen ve gelecekte de devam edecek olan bir olgudur. Göç kavramı; coğrafi alanda yapılan, toplumu siyasi, ekonomik, kültürel, sosyal yapı olarak fark edilebilir ölçüde değiştiren, mekan değiştirme hareketi olarak ifade edilmektedir (Özer, 2004: 11). Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tanımına göre ise göç kavramı, ülke kavramı ile ilişkili olarak tanımlanmıştır. Ülke sınırları içinde meydana gelen yer değiştirme ya da uluslararası olarak ifade edilecekse, bir sınırın geçilmesi ile gerçekleşen mekân değişikliği olarak ifade edilmektedir (IOM, 2009: 22).

Zorunlu göçler ise en travmatik ve dramatik etkiye sahiptir. Bir şeyden kaçmak, kurtulma, sığınma amaçlı yapılmaktadır. İnsanlık tarihi boyunca siyasi nedenli (savaş, şiddet, baskı) , salgın hastalık, kuraklık, doğal afetler sonucunda zorunlu göçler hep vardı ve var olacaktır. Sanayileşme ile küresel ısınma sonucu gerçekleşen iklim göçleri de bu gruba dahil olmuştur (Amitabh, 2009).

Türkiye yakın zamanda pandemi, sınır komşularında yaşanan savaşlar ve üst üste yaşanan depremler gibi, birçok afet yaşamıştır. Bu afetlerin en yıkıcısı ve etkilisi depremdir. Yaşandığı yerleşimlerde ani nüfus değişiklikleri oluşturmaktadır. Deprem, o bölgede ikamet eden insanları kısa bir süre kalma ya da kalıcı olarak yerleşmek amaçlı zorunlu göçe zorlamaktadır. Depremzede, literatürde “çevresel mülteciler” olarak adlandırılmaktadır (Oliver, 2006). Ani gerçekleşen bu göç sonucunda bireyler, yeni yerleşim yerine uyum problemi, işsizlik, yalnızlık, barınma sorunu, yabancılık, eğitimde aksama, dışlanma gibi olumsuz durumlarla yüzleşebilir. Göç edilen mekân açısından da olumsuzluklar söz konusudur; çarpık kentleşme, işsizlik, yoksulluk vb. Bu tür göçlerden belirli bir süre sonra geriye göçlerde olabilmektedir. İş ve eğitim olanaklarını değerlendirebilen kişiler, göç ettikleri yerde kalıcı olabiliyorken, korku ve güvenlik amaçlı göç edenler ise geri dönmeye eğilimindedirler. Ayrıca depremin ardından, göçün kaynaklandığı yere yapılan yatırımlarda, geriye göçü arttırılabilir (Fırat, 2022).

Depremler, birçok alanda sosyal, fiziksel ve psikolojik yıkımlara sebep olmuştur (Altun, 2018; Avdar ve Avdar, 2022; Tazefidan, 2024). Bu depremlerden birisi olan, 6 Şubat depremi çok büyük bir alanı etkilemiştir. Bu alan içinde toplam 11 il bulunmaktadır (Ayıtis, 2023). Bu çalışmada, Kahramanmaraş merkezli depremlerden dolayı Elazığ ilinin Baskil ilçesine yapılan zorunlu göçün, yaşlı bireyler üzerindeki etkileri ele alınacaktır. 2021 yılı adrese dayalı nüfus kayıt verilerine göre Baskil ilçesinin toplam nüfusu 12.100 iken, 2023 yılı verilerine göre ise bu oran 16.578 olmuştur (TÜİK, 2023). Baskil ilçesine yönelen büyük göç hareketinin nedeni olarak, deprem bölgesi içerisinde yer alan ve depremden oldukça etkilenen Malatya iline çok yakın bir konumda olması, ekonomik ve toplumsal anlamda depremden önce de oldukça yakın ilişkileri olan bir ilçe konumunda bulunması durumunun belirleyici olduğu söylenebilir. Bu istatistik oranlarındaki değişikliklerde, yaşanan afetlerin de etkisi olduğu gayet açıktır. Fakat bu durumun geçici bir süreç mi yoksa kalıcı bir süreç mi olduğu ya da bu göçlerin devam edip etmeyeceği konusunda yapılacak yeni çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Literatürde deprem nedeniyle göç konusunda yapılmış çalışmalar olmasına rağmen (Duruel, 2023; Güreşçi, 2023; Peker ve Şanlı, 2022; Sipahioğlu, 2024; Yenilmez, 2023), yaşlı bireyler üzerindeki etkisiyle ilgili çalışmaların az olduğu dikkati çekmiştir. Yaşlı bireyler kırılğan bir grup özelliğine sahip olduğu için üzerinde çalışılması hassasiyet gerektirmektedir. Zorunlu göç eden yaşlı bireyler, diğer göç türlerinde de olduğu gibi en çok uyum sorunu yaşarlar (Demirbağ ve Adıgüzel, 2018). Uyum; alışılmış mekânı terk etmenin fiziksel ve manevi zorluğu, barınma, iş bulma ve iş ortamına uyum sağlama, ekonomik güçlükler, çevreye alışma, sağlık hizmetlerinden yararlanma konusuyla ve komşuluk ilişkileri ile de ilgili olabilir. Deprem gibi afetler bireylerin ruh sağlığını da olumsuz etkilemektedir. Bu durum travma sonrası stres bozukluğuna yol açabilmektedir. Akabinde sosyal uyumsuzluk problemi de ortaya çıkabilmektedir. İş, arkadaş, akraba çevresinden uzak kalmak stresi daha da kötüleştirebilmektedir (Bayhan, 2012: 5).

1. Teorik Çerçeve

1.1. Yaşlılık ve Yaşlı Sorunları

Dünya Sağlık Örgütü, yaşlı bireyleri tanımlarken 65 yaş üstü kişileri bu kategorinin içine almıştır (Saraç ve Yılmaz, 2015: 2; Demirel ve Sütçü, 2021: 3647). Yaşlılık; bireylerin aile yaşam döngüsünde gerek fizyolojik gerekse psikolojik açıdan bazı güçlerini kaybetme sürecini ve ilerleyen yaşın, etkilerini gösterme durumunu da içine alan bir olgudur. Yaşlılık yaşam döngüsünün son aşamasıdır (Şentürk, 2020: 19; Ceylan, 2015: 27; Gönüllü, 2020: 16; Bahar ve Parlar, 2007:32).

Tıptaki ve teknolojideki ilerlemelere paralel olarak ölüm ve doğum oranlarında meydana gelen azalmalar yaşlı nüfusun artmasına yol açmıştır. United Nations'un 2015 raporuna göre 2030 yılında her 6 kişiden birinin 60 yaş üstü olacağı tahmin edilirken, 60 yaş üstü insan sayısının 2050 yılında 434 milyona ulaşacağı öngörülmektedir (United Nations, 2015).

Yaşlı bireylerin sağlık durumu ve sosyoekonomik düzeyine göre sosyalleşme durumları çeşitlilik göstermektedir. Ayrıca yaşlanmayla birlikte bireyler rol kaybı da yaşamaktadır. Emekli olan birey, iş yerinden ayrılmakla bazı rollerini ve prestijini kaybetmektedir. Rollerdeki bu daralmaya bağlı olarak, sosyal çevrede de daralmalar görülmektedir. Yaşlılar bu durum karşısında tepkilerini geri çekilerek, hatta ihtiyaçlarını karşılama konusunda kaçınarak gösterebilmektedir (Öz, 2002: 17; Konak ve Çiğdem, 2005: 27). Bu süreçte yaşlılarda aile akraba ve arkadaşlık bağlarında da bozulmalar görülebilmektedir. Bundan dolayı strese bağlı depresyona yakalanma oranları da artmaktadır (Lai, 2004: 820).

Her toplumda yaşlılığa ilişkin olumlu ve olumsuz değerlendirmeler yapıldığı, araştırmalar sonucunda tespit edilmiştir. Yaşlı bireyin hayatını anlamlandırması ve durumunu yaşam sürecinin doğal bir durumu olarak kabul etmesi olumlu değerlendirilebilir. Sağlık koşullarının olumsuz olduğu durumlarda ise yaşlılar gerek kendileri gerekse bakımını üstlenen yakınları için yaşamı zorlaştıran bir durum yaratmaktadır. Buna ekonomik zorluklarda eklenince yaşlılık bir sorun, olumsuz bir durum olarak algılanmaktadır. Aile yaşamında yaşlıların desteklenmesi ve bakımlarının yapılarak ihtiyaçlarının giderilmesi önemli olmakla birlikte, hızla değişen yaşam koşullarından kaynaklı güçlükler, bakımı üstlenenlerin, farklı sorunlar yaşamasına neden olmaktadır (Hansson ve Carpenter 1994: 8).

Günümüzde ebeveyn çocuk ilişkisinin, uzayan yaşam süresi ile birlikte farklı bir boyuta evrildiği söylenebilir. Yaşam süresi uzayınca, yaşlı bireyler ve çocukları için birlikte geçirilen sürede doğal olarak uzamaktadır. Yetişkin çocuğun bu durumdan dolayı suçluluk hissetmesi, gerginlik ve stres yaşaması doğaldır. Her iki taraf için de karşılanamayan bu beklentiler iletişim bozukluğuna ve ilişkinin kalitesinin düşmesine yol açabilir. Aile yanında yaşama ve bakımın kolaylıkları olduğu gibi zorlukları da olabilir. Üç dört kuşağın bir arada yaşaması ister istemez sıkıntıların olmasına yol açmaktadır (Gül, 2022; Tereci vd., 2016).

65 yaş üstü bireylerin sayısındaki artış, en genel anlamıyla yaşlı bilimi olarak adlandırılan gerontolojinin çıkmasına yol açmıştır. Sosyal gerontoloji de yaşlılığın, dünyada ve aynı toplumun farklı kesimlerinde benzer bir örnek teşkil etmediği, değişen toplumsal şartlara göre farklılaştığı, buna bağlı olarak da yaşlılık olgusunun değiştiği gerçeğine dikkat çekilmiştir. İçinde yaşanılan mekânın yaşlının yaşantısına etkilerini konu alan ekogerontoloji fiziksel çevrenin yaşlanan bireyin benlik düzeyi üzerindeki etkisi, göçmen yaşlıların hayatlarında meydana gelen değişimler, kimlik inşasında mekân ve yerin önemi, yaşanılan mahalle özelliklerinin refah ve sağlık üzerindeki etkisiyle alakalı çalışmaları kapsamaktadır (Şentürk,2020: 97-100). Ekogerontologlar yaşlılık ve mekân ilişkisinde toplumsal hareketliliğe dikkati çekmektedir. Yaşlılar için planlanan sosyal hizmetler yaşlılık ve mekânın değişen özelliklerini konu edinmektedir (Demir,2019: 306).

Yaşlılara ilişkin kuramlardan birincisi, "yerinde yaşlanma" yaklaşımıdır. Yaşlı bireylerin kendi mekânlarında, toplum içinde, sosyal ortamlarından tecrit edilmeden tüm ihtiyaçlarının karşılanması

esasına dayalı bir sistemdir. Amaç yaşlı bireylerin fiziksel, zihinsel, sosyal, duygusal ve manevi iyilik hallerini arttırmaktır. İkincisi “aktif yaşlanma” yaklaşımıdır. Zihin sağlığı yerinde, sosyal hayatta aktif, üretmeye devam eden, hayata pozitif bakarak yaşamak anlamlarını içermektedir. Uzayan yaşam süresini, en iyi şekilde, sağlıklı, mutlu, hareketli geçirmeyi hedefler. Yaşlıların çeşitli sosyal aktivitelere katılımlarını sağlayarak, bilişsel yeterliliklerini koruyabilmek, onları görünür kılmak aktif yaşlanmayı destekleyecektir (Ünalın, 1999: 15).

Yaş aldıkça insanlarda çeşitli sağlık sorunları da görülmektedir. Yaşlı bireylerin kronik hastalıklara yakalanma riskinin yüksekliği, ruhsal ve zihinsel problemler ve fiziksel kapasite de gerilemeler beraberinde sağlık hizmetlerine olan ihtiyacı arttırmaktadır (Aslan ve Ulutaş, 2018: 12; Şentürk, 2020: 182-185). Bu yaş grubunda uyku sorunu ve uyku süresiyle ilgili sorunlar (Saygılı, 2015: 35), ölüm korkusu ortaya çıkabilmektedir. Tüm bu olumsuzluklarla birlikte yaşlı bireyler, toplumda meydana gelen savaş, salgın hastalık, göç, deprem vb. olağanüstü olaylarda, toplumun geri kalanından daha fazla etkilenmektedir (Altın, 2020: 52). Aile desteği alamayan yaşlılarda ekonomik, sosyal, psikolojik, fiziksel sorunlar görülmesi olasıdır. Bu durum da yaşlı bireylerin kendilerini toplumdaki soyutlamasına, yalnızlaşmasına neden olmaktadır (Ceylan, 2015: 55). Toplumda yaşlı bireyleri dışlama, yaşlı ayrımcılığı da (ageism) görülebilmektedir. Çok boyutlu bir kavram olan “yaşlı ayrımcılığı” yaşlı bireylere yaşından ötürü olumsuz tutum ve tavır sergilenmesi anlamına gelir (Şentürk, 2020: 176). Yaşlılara yönelik ihmal ve istismara da rastlanılmaktadır. İstismar ekonomik, cinsel, sözlü ve fiziksel olmak üzere dört şekilde gerçekleşmektedir. Yaşlı bireylerin yaşadığı bir başka sorunda, yaş itibarıyla emekli olduklarından dolayı yaşadıkları ekonomik güçlüklerdir. Aynı zamanda emeklilikle birlikte sosyal ilişkilerde de zayıflamalar görülür. Afetlerde yaşlılar dezavantajlı konumdadır (Reid, 2013). Yaşlı bireyler değişim ve dönüşümlere uyum sağlamada gençlere kıyasla daha başarısızdır. Dezavantajlı konumda olmalarından dolayı hayatın her alanında yaşanan olumsuzluklardan daha da çok etkilenmektedirler.

1.2. Zorunlu Göç

Göç en basit tanımıyla nüfusun belirli bir coğrafyadan başka bir coğrafyaya yer değiştirmesidir. Bazen geriye dönüş amaçlı yapılabileceği gibi bazen de sürekli kalmak amaçlı yapılabilir. Cemal Yalçın, göç sosyolojisi kitabında göçü, ekonomik, ekolojik, siyasi ve bireysel nedenlerle yapılabilen, geçici veya sürekli olabilen, toplumsal ve kültürel hareket olan, yer değiştirme diye tanımlamıştır (Yalçın, 2004: 13).

Sürmeli’ye göre (2016: 22) genel olarak göç türleri üç farklı bakımdan kategorize edilebilir:

- Karar Verme Süreci Açısından Göçler: zorunlu göç ve gönüllü göç,
- Nitelikleri Açısından Göçler: İşgücü göçü ve beyin göçü,
- Hareketliliğin Yönü Açısından Göçler: Dış göç ve iç göç.

Yerinden edilmişlik giderek artan bir dünya sorunu olarak düşünülmektedir. Dünyanın dört bir tarafında insanlar doğal veya insan yapımı felaketler nedeniyle evlerini terk etmek zorunda kalabilmektedir. Bu durum, nükleer kazalardan doğal afetlere, terörizme ve iklim değişikliğine kadar uzanan nedenlerle meydana gelebilmektedir (Bier, 2017).

Zorunlu göç, insan faaliyetinin ve sosyal ağların büyük bir rol oynadığı bir sosyal süreç olarak analiz edilmelidir. Zorunlu göçle birlikte güvenlik, konut, ekonomi, eğitim, sağlık, kültürel uyum ve çatışma problemleri ortaya çıkabilir. Zorunlu göçün sonuçlarının psikolojik ve sosyolojik boyutuyla ele alınıp incelenmesi önem taşımaktadır (Abbasi-Shavazi vd., 2018; Castles, 2003; Steel ve Bateman Steel, 2011).

Çalışmada afet nedeniyle zorunlu göçü ele alınmaktadır. Son yıllarda doğal afetler sonucu yerinden edilen insanların sayısı çatışma nedeniyle yerinden edilenlerin sayısını çok aşmış durumdadır (Black vd., 2013). Afetlere maruz kalan bireyler, yitirdikleri barınma imkânlarını tekrardan kazanmak ve can güvenliklerini sağlamak amacıyla göç ederler. Bu göç süreci göç edenleri etkilediği gibi göç edilen yerdeki yerli halkı da etkilemiştir. Bazen göçün de bir felakete dönüşmesi söz konusu olabilir. Afet

göçünü etkileyen faktörlerin başında, afetin şiddeti ve türü gelir. Afet sonrası yapılan yardımların hızı ve etkisi göçü önleyebilir. Topluların afet öncesi aldıkları tedbirler ve hazırlıklı olma durumları da göçü engelleyebilir (Gökalp Yılmaz ve Şikar, 2023: 1256-1257).

Literatüre giren deprem göçü, depremin neden olduğu göç anlamını taşımaktadır. Deprem öncesi ve sonrasında yaşanabilecek göçler olmak üzere iki çeşittir. Deprem öncesi yaşanabilecek göçler, deprem riski olan bölgelerden deprem olmadan ayrılmaktır. Geçmiş tecrübesi ve halkın bilgi düzeyi bu konuda etkilidir. Deprem sonrası yaşanan göç de geçici ve kalıcı olmak üzere iki türdür (Güreşçi, 2023: 55-56).

Bu çalışmada deprem nedeniyle yapılan zorunlu göçün geçici ya da kalıcı mı olacağı ayrıca sorgulanmıştır. Zorunlu göçle ilgili birçok çalışmanın yapıldığı bilinmektedir. Zorunlu göçün yaşlı bireyler üzerindeki etkileri daha çok sağlık sorunları, sosyal güvence, emeklilik sorunları, psikolojik sorunlar ve kentsel mekandaki sorunlara ilişkin araştırma odaklı incelenmiştir (Bolzman, 2014; Dimond vd. 1987; Durak vd., 2018; Ekoh vd., 2023; Ekoh ve Okoye, 2022; Gün Koşar, 2024; Hunter ve Böcker, 2023; Kilpeläinen ve Zechner, 2022; Li vd., 2017; Varol ve Gültekin, 2016). Virgincar vd., 2016). Dolayısıyla bu çalışma alandaki eksikliği gidermeye yönelik olmakla birlikte bundan sonraki çalışmalar için de yeni bir bakış açısı kazandırmak amacını gütmektedir.

2. Yöntem

Yaşlılık, her insanın ölüm olmazsa yaşayacağı bir süreçtir. Yaşlılar için koruyucu önlem ve tedbirlerin alınmadığı toplumlarda, bir afet veya acil durum halinde en büyük kayıpların yaşanacağı grupların başında yaşlılar gelecektir. Farklı nedenlerle bireylerin buldukları yerleri terk ederek yeni mekânlara yerleşmesi anlamına gelen göç, beraberinde gelen değişim süreci ve uyum sağlama süreci gibi aşamalarla sosyolojik unsurları da kapsayan bir olgudur. Tarih boyunca meydana gelen göç olaylarının topluları ve bireyleri, farklı yaşam koşullarına zorlayan bir olgu olduğunu söylemek mümkündür. Kırılgan bir yapıya sahip olan yaşlı bireyleri sosyal ve kültürel alanlarda güçlendirmeye yönelik projeler geliştirilerek sağlıklı, uyumlu ve güçlü bir toplum inşa edilebilecektir. Yaşlı bireylere yönelik yapılacak bu çalışmanın bulguları ile söz konusu alanlarda ortaya çıkabilecek sorunları önceden tespit etmek mümkün olacağı gibi tespit edilen sorunların çözümüne yönelik çalışmalara da kaynak oluşturulabilecektir. Bu araştırmanın amacı zorunlu göçün toplumsal etkilerini yaşlı bireyler açısından inceleyerek, 2023 Kahramanmaraş depremleri özelinde, Baskil ilçesine yerleşen yaşlı bireylerin, zorunlu göçten sonra yaşam deneyimlerini ve etkilenimlerini gözler önüne sermek ve göçü deneyimleyen yaşlı bireylerin yaşamlarında nelerin değişip değişmediğini, yaşadıkları sorunları tespit etmek ve onların ilçeye uyum sağlayabilmek adına neler yaptıklarını ortaya çıkarmaktır. Bu bağlamda yaşlıların hangi sorunlarla karşılaştıkları bu sorunların üstesinden gelmek için neler yaptıklarını ve ne kadar başarılı olduklarını incelemek araştırmanın bir başka amacıdır. Araştırmada zorunlu göçün yaşlı bireyler üzerindeki toplumsal etkilerini belirlemek amaçlanmıştır.

Yüzyıllar boyu farklı şekillerde, meydana gelen tüm değişimler insan yaşantısında başka değişim ve dönüşümleri de beraberinde getirmiştir. Göç, bir değişim ürünü iken aynı zamanda değişimi de beraberinde getiren önemli süreçlerdir. Göçün yaşlı bireyler üzerinde meydana getireceği değişimde, dolayısıyla kaçınılmaz olacaktır. Konu ile ilgili yapılan literatür araştırmasında zorunlu göç ve yaşlı bireyler özelinde yapılan çalışmaların sayıca fazla olmadığı görülmüştür. Yapılmış olan bu çalışmanın alan yazındaki boşluğun doldurulmasına katkı sağlayacağı beklenmektedir.

Zorunlu göçte çeşitli problemler yaşanır. Bu süreçte yaşlıların deneyimlediği problemler de farklılaşabilir. İnsanların kendi iradeleri dışında yaşadıkları yerden göç etmek zorunda kalmaları psikolojik ve sosyolojik boyutuyla analiz edilmesi gereken bir durumdur (Tazefidan, 2024). Zorunlu göçte insanlar için can güvenliği ön planda yer almaktadır. Kendilerini güvende hissetmek isterler. Deprem kaynaklı zorunlu göçte, konutların güvenilirliği de bireyler için büyük bir anlam taşır. Göç edenler ekonomik, sağlık, eğitim, çevreye uyum gibi kaygılar da yaşarlar. Zorunlu göçün odağında yer alan yaşlı bireyler, sürecin zorluklarıyla mücadele ederken farklı stratejiler geliştirebilirler. Çünkü her

birey özeldir. Böylelikle her yaşlı bireyin göçü deneyimleme süreci farklılaşmakta ve burada bireyin içinde bulunduğu ekonomik durum ve yaşadığı kültürel yapı ve psikolojik özelliklerinin yanı sıra kişilik özellikleri de belirleyici olmaktadır (Şevik, 2023). Deprem sonrası zorunlu göçlerin yarattığı olumsuz etkenlerle, yaşlı bireylerin karşılaştıkları zorlukları ve onlarla baş etme yöntemlerini araştıran ayrıntılı çalışmaların yapılması elzemdir. Zorunlu göç ve yaşlılık üzerine yapılacak çalışmalar, zorunlu göç sonrası yaşlı bireylerin yeniden hayata tutunması ve yeniden hayatını kurabilmesi noktasında belirleyici olacağı kadar, ileriye dönük tedbirlerin alınması açısından da yararlı olacaktır. Ayrıca zorunlu olarak göç ve yaşlı bireyler ekseninde sosyal politikaların üretilebilmesine olanak sağlayacaktır. Unutmamamız gereken önemli bir nokta, toplumdaki her bireyin geleceğin potansiyel yaşlı adayı olmasıdır (Sözer, 2023).

Araştırmanın problemleri aşağıda sıralanmıştır.

- Yaşlı bireylerin zorunlu göç sürecinde yaşadıkları zorluklar nelerdir?
- Zorunlu göç edilen yerdeki tanıdık, akraba etkileşiminin yeni yerleşime katkısı/etkisi nedir?
- Zorunlu göç edilen yerde, oranın halkının yaşlı bireylere karşı tutumları nasıldır?
- Yaşlı bireylerin geriye göçle ilgili düşünceleri nedir?
- Zorunlu göç ile ortaya çıkan yeni yaşam biçimi ile eski yaşam biçimi arasında ne gibi farklar vardır?
- Zorunlu göçün ardından yaşlılar nasıl etkilenmiştir?
- Zorunlu göçten sonra yaşlılar mevcut durumla nasıl başa çıkmaya çalışmıştır?
- Zorunlu göçten sonra yaşlıların kendi durumlarına duyarlılıkları nasıldır?
- Yaşlı bireyler göçten sonra yeni yerleşimde ortaya çıkan olumsuzluklarla nasıl başa çıkmaya çalışmıştır?
- Zorunlu göç öncesinde ve sonrasında yaşlıların göç sürecinden etkilenimleri nasıldır?

Araştırma nitel odaklı yaklaşımları kapsayan alan araştırması modelinde gerçekleştirilmiştir. Durum tespiti temellidir. 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinden etkilenen ve zorunlu göçle birlikte, yaşadıkları bölgeyi terk etmek zorunda kalan yaşlı bireylerin bu süreçteki deneyimleri üzerine odaklanan bu çalışmada, nitel araştırma yönteminden ve derinlemesine görüşme ve amaçlı örneklem tekniklerinden yararlanılmıştır (Neuman, 2014; Gürbüz ve Şahin, 2018). Örneklem grubunun belirlenmesinde amaçlı örneklem tekniği kullanılmış, araştırma sorununa uygun katılımcıların seçilmesi sağlanmıştır. Diğer yandan katılımcıların belirlenmesinden sonra derinlemesine mülakat tekniğiyle de konunun/sorunun ilgili kişilerin kişisel deneyimleri ve bakış açıları üzerinden anlaşılmasını mümkün kılmasından ve dışarıdan gözlemlenmesi ve anlaşılması mümkün olmayan süreçlerin açığa çıkarılması sağlanarak, konunun derinlikli ve bütünlüklü bir şekilde ortaya çıkarılmasına çalışılmıştır.

Çalışmanın evrenini 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinden sonra Elazığ'ın Baskil ilçesine zorunlu göç eden yaşlı bireyler oluşturmaktadır. Örneklem grubu ise Kahramanmaraş depremleri nedeniyle Elazığ'ın Baskil ilçesine göç eden, 65 yaş üstü 15 yaşlı bireyden oluşmaktadır. Araştırma 8 kadın ve 7 erkek katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışma alan araştırması modelinde olup durum tespit amaçlı niteliksel yaklaşımla gerçekleştirilmiştir. Niteliksel araştırma yöntemi adı altında değerlendirilen görüşme tekniği kullanılarak uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile örneklem hakkında bilgi toplanmıştır. Bu formda demografik bilgilere ilişkin 10 soru ve zorunlu göçe ilişkin 10 soru yer almaktadır. Demografik bilgilere ilişkin katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, gelir durumu (TL), çocuk sayısı, sosyal güvence, birlikte yaşadığı kişi sayısı, meslek ve memleket bilgilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Zorunlu göçe ilişkin katılımcıların zorunlu göç sürecinde yaşadıkları zorluklar, göç edilen yerdeki etkileşimin yeni yerleşime etkisi, zorunlu göç edilen yerde kendilerine yönelik tutum, geriye göçle ilgili düşünceleri, zorunlu göç ile ortaya çıkan yeni yaşam biçimi ile eski yaşam biçimi arasındaki farklar, zorunlu göçten sonra mevcut durumla nasıl başa çıkmaya çalıştıkları ve göç sonrasında yeni yerleşimde ortaya çıkan olumsuzluklarla nasıl başa çıkmaya çalıştıkları hakkında detaylı bilgi edinilmesi hedeflenmiştir.

Görüşme yapılacak kişilerle uygun ortamda ve yüz yüze görüşme yapılmıştır. Gerekli etik kurul izni (26.03.2024-23312 tarihli ve sayılı Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu iznidir.) ve bireylerin kendi izinleri alındıktan sonra, katılımcıların izin verme durumuna göre görüşmeler kayıt cihazına kaydedilmiştir. Aksi halde cevaplar not alınmıştır. Görüşmeler katılımcıların ev ortamında 35-40 dakika aralığında gerçekleştirilmiştir. Görüşme esnasında katılımcılar tarafından anlaşılmayan sorular tekrar açıklanmıştır.

Bu araştırma odakta nitel bir araştırma olup nitel araştırma teknikleriyle araştırma verileri toplanmıştır. Nitel araştırma teknikleri arasında yer alan; yüz yüze, derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Toplanan veriler demografik veriler, göç süreci, göç gerçekleştikten sonraki süreç, uyum süreci olarak dört grupta tasnif edilmiştir. Bu çalışmada nitel araştırma yönteminin kullanılmasının sebebi olayın tüm detaylarına odaklanmasından kaynaklanıp araştırma yapılırken göç edenlerin verdiği cevaplara eleştirel bir bakış açısıyla bakılmasını sağlamaktır.

3. Bulgular ve Tartışma

3.1. Demografik Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde örneklem grubunun genel olarak tanıtımı amacıyla, araştırmaya dahil olan örneklem grubunun demografik bilgilerini oluşturan cinsiyet durumu, yaş dağılımı durumu, öğrenim durumu, medeni durumu, ekonomik gelir durumu, sosyal güvenlik durumu, çocuk sayısı, birlikte yaşadığı kişi sayısı, meslek ve doğum yeri verilerine yer verilmiştir.

Elazığ İli Baskil ilçesine Kahramanmaraş depremleri sonrasında zorunlu göç eden yaşlıların sosyal, ekonomik, psikolojik, sağlık ve kültürel sorunlarını konu edilen bu çalışmada toplam 15 yaşlı ile görüşülmesi planlanmıştır. Evrende görüşmeye gönüllü 8 yaşlı kadın ve 7 yaşlı erkek bireyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yaşlıların bazıları ileri derecede yaşlı olmaları, işitme problemi yaşamaları, konuşamama problemi gibi sorunlar nedeniyle görüşmeye uygun görülmemiştir.

2023 TÜİK verilerine göre, yaşlı nüfusun %44,5'ini erkek nüfus, %55,5'ini kadın nüfus oluşturmaktadır (TÜİK Haber Bülteni, 2024). Literatürdeki araştırmalarda da cinsiyet ayrımını baz aldığımızda kadın yaşlı oranı ve sayısının erkek yaşlı oranı ve sayısından yüksek çıktığını görürüz. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de kadın nüfus erkeklere kıyasla daha uzun süre yaşamaktadır.

Yaşlı kadınlar içerisinde dul kadın sayısı da gün geçtikçe artmaktadır. Son istatistiklere göre ülkemizde eşi ölmüş yaşlı kadınların oranı, eşi ölmüş yaşlı erkeklerin oranınının 4 katına ulaşmıştır. Yaşlı kadın nüfusun %46,4'ünün ise eşi ölmüş olduğu görülmektedir (TÜİK Haber Bülteni,2024). Bu çalışmada da katılımcılardan 3 kadın duldur. Türkiye'de kadın yaşlı nüfusunun artması , "yaşlılığın kadınlaşması" olarak değerlendirilmektedir (Tufan, 2006:30). Bu durumun da yaşlı kadınların hayat standartlarını ister istemez etkileyecek, yaşlı kadın yoksullaşmasının önüne geçilebilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını zorunlu kılacaktır.

Tablo 1. Demografik Bulgular

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Gelir Durumu (TL)	Çocuk sayısı	Sosyal Güvence	Birlikte Yaşadığı Kişi Sayısı	Meslek	Memleket
1	K1	72	Evli	İlkokul terk	10 bin	8	S.E.	4	Ev Hanımı	Elazığ (Baskil)
2	K2	74	Dul	Okuryazar Değil	5 bin	Yok	B.E.	5	Ev Hanımı	Elazığ (Baskil)
3	E1	80	Evli	Lise Mezunu	16 bin	4	S.E.	5	Memur	Elazığ (Baskil)
4	E2	70	Evli	Ortaokul Terk	15 bin	5	S.E.	4	Memur	Elazığ (Baskil)
5	K3	75	Dul	Okuryazar Değil	11 bin 700	9	E.E.	1	Ev Hanımı	Elazığ (Baskil)
6	K4	75	Dul	Okuryazar Değil	10 bin	9	E.S.	6	Ev Hanımı	Elazığ (Baskil)
7	E3	68	Evli	İlkokul Mezunu	10 bin	Yok	S.E.	1	Taşeron İşçisi	Elazığ (Baskil)
8	E4	65	Evli	Ön Lisans	25 bin	14	SS.E.	5	Memur (Polis)	Elazığ (Baskil)
9	K5	75	Evli	Okuryazar değil	16 bin	4	E.S.	1	Ev Hanımı	Elazığ (Baskil)
10	K6	65	Evli	Okuryazar değil	16 bin	2	EE.E.	1	Ev Hanımı	Elazığ (Baskil)
11	K7	80	Evli	Okuryazar değil	11 bin	5	E.E.	1	Ev Hanımı	Elazığ (Baskil)
12	K8	66	Evli	Okuryazar değil	11 bin	6	E.E.	1	Ev Hanımı	Elazığ (Baskil)
13	E5	73	Evli	Ön Lisans	27 bin	6	S.E.	3	Memur	Elazığ (Baskil)
14	E6	76	Evli	Ortaokul mezunu	15 bin	4	S.E.	1	Memur	Elazığ (Baskil)
15	E7	65	Evli	Lise Mezunu	10 bin	4	B.E.	1	İşçi	Elazığ (Baskil)

K: Kadın , E: Erkek; S.E.:SGK Emekli, B.E: Bağ-kur Emekli, E.E: Eşi Emekli.

Örneklem grubumuzda evli yaşlıların daha fazla olduğunu görmekteyiz. Yaşlılıkta eşle birlikte yol almanın hayata tutunma konusunda destekleyici bir rol oynadığını söyleyebiliriz. Eşin kaybı sadece birey kaybı olmaktan öte bir anlam taşımaktadır. Birey kaybıyla beraber ekonomik durumda, yaşam kalitesinde, statüde de kaybın olduğu belirlenmiştir. Eş kaybı, bu nedenlerden ötürü yaşlı bireyler üzerinde duygusal ve pratik açıdan zorlayıcıdır (Öksüzler, 2015: 12).

Yapılan bu çalışmada 65-74 yaş aralığında yer alan genç yaşlı diye isimlendirdiğimiz grupta toplam 12 yaşlı yer almaktadır. Dünyada ve Türkiye’de bu grupta olan yaşlı nüfusu fazladır. 3 kişi de 75-84 yaş aralığında yer alan orta yaşlı grubundadır. 85 yaş ve üzerinde “ileri yaş” grubunda yer alan birey

örneklemimizde yoktur. 2023 yılında TÜİK verilerine göre nüfusun %64,0'ının 65-74 yaş grubunda, %28,1'inin 75-84 yaş grubunda ve %7,9'unun 85 ve daha yukarı yaş grubunda yer almaktadır. Bizim çalışmamızdaki yaş grupları da bu verileri destekler niteliktedir (TÜİK Haber Bülteni,2024).

Çalışmaya dahil olan yaşlı bireylerin eğitim profillerine baktığımızda 7 tane kadının okur yazar olmadığını görüyoruz. Yaşlı erkek katılımcıların ise 2'si ön lisans mezunu, 2'si lise mezunu, 1'i ortaokul mezunu, 1'i ortaokul terk, 1'i de ilkokul mezunudur. Mülakat yapılan yaşlı bireylerin arasında her eğitim düzeyinden birinin bulunması örneklem grubunun temsil niteliğini arttırmaktadır. Bu verilerde dikkati çeken bir önemli nokta kadın yaşlıların okur-yazar olmamasıdır. Yaşlı zorunlu göçmenler genellikle en az eğitilmiş göçmenler arasındadır (Ekoh ve Walsh, 2024). 2022 yılı TÜİK verilerinde, okuma yazma bilmeyen yaşlı kadınların oranının, yaşlı erkeklerin oranından %5,7 kat fazla olduğu saptanmıştır. Okuma yazma bilmeyen yaşlı kadınların oranı %21,2 iken yaşlı erkeklerin oranı %3,7 tür (TÜİK Haber Bülteni, 2024). Bu veriler, bu çalışmanın verileri ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmaya katılan yaşlı bireylerin sosyal güvencelerine baktığımızda 13'ünün SGK'dan, 2'sinin ise Bağ-Kur'dan emekli aylığı aldığını görüyoruz. Aylık gelirler ise 5 bin ile 27 bin TL arasında değişmektedir. Yaşlıların, yaşamlarının son döneminde karşılaştıkları önemli problemlerden biri de ekonomik sorunlardır. Bu dönemde karşılaşılan ekonomik sorunlar beraberinde sosyal ve psikolojik sorunları da getirmektedir. Ülkedeki ekonomik krizler, gelirlerdeki düşüklük, yetersiz alım gücü, emeklilik, ailedeki gelir sağlayıcı kişinin vefatı gibi etkenler yaşlıların geçimini sağlamalarını zorlaştırmıştır (Kurt, 2008: 46).

Araştırmada çocuk sayılarına baktığımızda iki ailenin çocuk sahibi olmadığını görüyoruz. Diğer ailelerde ise en fazla 14 çocuk, en az 4 çocuk bulunmaktadır. Bu ailelerdeki çocuk sayısını ortalama olarak alacak olursak yaklaşık 6 çocuk olduğunu söyleyebiliriz. Geleneksel geniş ailelerde çok çocuk sahibi olmak, ekonomik ve sosyal güvence olarak kabul edilmekteydi. Tarımla uğraşan kırsal ailelerde çocuk, iş gücü olarak da görülmekteydi. Günümüzde ise tek çocuk ve hatta çocuk yapmama eğilimlerinin arttığını söyleyebiliriz. Hayat koşullarının zorluğu nedeniyle evliliği erteleme, bekârlık eğilimlerinin artması, boşanmaların artmasıyla, gençlerin evliliğe olan inançlarının azalması, kadınlarında çalışma hayatında aktif bir şekilde rol almalarının yanı sıra, kentsel yaşamın zorlukları, ekonomik güçlükler, ebeveynlerin çocuklarının eğitiminde ve yetiştirilmesinde daha da bilinçlenmeleri ve seçici olmaları, çocuklarına en iyi imkânları sunmak istemeleri gibi nedenler, çocuk sayılarında düşüşe sebep olmuştur diyebiliriz.

Mesleklere baktığımızda 8 kadın görüşmecinin ev hanımı olduğunu, 5 erkek görüşmecinin memur emeklisi, 2 erkek görüşmecinin de işçi emeklisi olduğunu görmekteyiz. Örneklem grubunun meslekler açısından benzerlik gösterdiğini söyleyebiliriz.

Memleket açısından baktığımızda da 15 katılımcının Elazığ'ın Baskil ilçesi doğumlu olduğunu görmekteyiz. Katılımcılar, 6 Şubat Kahramanmaraş depremleri sonrası kendilerine güvenli bir yer olarak memleketlerini tercih etmişlerdir. Malatya iline yakınlıkta önemli bir rol oynamıştır.

3.2. Göç Süreci

Çalışmamızın ana temasını, 6 Şubat Kahramanmaraş depremleri sonrası zorunlu göç oluşturmaktadır. Araştırmanın hedef kitlesi ise yaşlı bireylerdir. Herkes için zor olan bu süreç, dezavantajlı konumda olan yaşlılar söz konusu olduğunda daha da zordur (Çakır ve Atalay, 2020). Normal seyreden göç süreçlerinde öncelikli olarak genç bireyler göç etmeye meyillidir. Yaşlı bireyler buldukları ortamı ve düzeni terk etme konusunda istekli değildirler. İlerleyen yaşta yeni düzen ve çevre oluşturmak güçtür. Dolayısıyla bu süreç zorunlu göç ve deprem nedeniyle de olunca da yaşlıları zorlamaktadır (Sipahioğlu, 2024).

Alan araştırması sırasında görüşülen bireylere göç etme sebebi sorulmuştur. Göç etme nedenini "güvenlik amacıyla" olarak belirten katılımcılar düşüncelerini şu sözcüklerle ifade etmişlerdir:

"Deprem nedeniyle Malatya'dan göç ettik. Önce evimize orta hasarlı dediler. Sonra az hasarlı ya çevirdiler. Bu yüzden güvenemedik. O evde kalamadık. Depremden hemen sonra Baskil'de damadın babasında 2 ay kaldık. Sonra burada, bir eski ev satın aldık ve kalıyoruz. Baskil'e terlikle gelen çok depremzede oldu"(E4).

Zorunlu göç kararında bireylerin kişisel güvenliklerine yönelik algılanan tehditler söz konusudur. Bu sebeple göç kararı alınır. Bu algılanan tehdit kabul edilebilir seviyenin üzerine çıktığında insanlar göç ederler. Doğal afetler, yaşayan bireyler için zaten travmatik deneyimlerdir ve uzun süre etkileri sürer. Buna ek olarak afet sonrası yaşanan hareketlilik iç göç bile olsa bireyin alıştığı kültürel ve sosyal ortamdan farklıdır. Bu durumunda bireyin yaşadığı travmayı daha da kötüleştirebileceği düşünülmektedir. Travmatik bir deneyim yaşadıktan sonra göç eden bireylerin içinde buldukları koşulları normalleştirmeye yönelik yapılacak düzenlemeler ve verilecek desteklerin genel olarak birey ve toplumun yaşam kalitesini iyileştireceği söylenebilir (Şeker, 2023: 182-183).

İnsanların yaşamında afetler, silinmesi güç, derin izler bırakırken, yıkıcı etkilere de sahiptir. Bu tür afetlerden sonra yıkımın büyüklüğüne bağlı olarak konutların hasarlanması durumunda acil barınma ihtiyacı ortaya çıkabilmektedir. Bu ihtiyacın acil ve etkin bir şekilde karşılanması felaketzedeler için hayatidir. Bu sorun çözülürken sosyal etkileri de göz ardı edilmemelidir. Kalıcı barınma ihtiyacı karşılanmayan bireylerde, psikolojik ve sosyal sorunlarına ek olarak, sosyal ilişkilerinde kopmalar görülebilir. Bu yüzden afet sonrasında ortaya çıkan barınma ihtiyacının karşılanması sadece fiziksel yapıları değil, aynı zamanda toplumların sosyal yapısını da etkileyen durumdur. Bu sebepten barınma

yöntemlerinin sosyal etkilerini anlamak ve değerlendirmek önemlidir (Kuzucu ve Karataş, 2023: 137-138).

Katılımcıların tamamına yakını “barınma” amaçlı göç ettiklerini ifade etmiştir. Görüşlerinden bazıları şunlardır: *“Depremde evim tamamen yıkıldı. Çoluk çocuk da yok. Kız yeğenim de kalıyorum, idare ediyorlar. Nereye gideyim. Erkek yeğenlerim de var. Önce bir müddet onlarda kaldım. Gelinler istemedi. Ne de olsa eşlerinin halasıyım. Kardeşlerim yok. Kocam da öldü. Yalnızım. Evlenene kadar köyde yaşadım. Evlendikten sonra Malatya’da merkezde kaldım. Mecburen geldim buraya. Yapacağım başka bir şey yoktu. Yeğenim getirdi. Kirada oturuyor. Bu evde yeğenimin kızı ve torunu da yaşıyor. Kızının eşi de ölmüş. Allah onlardan bin kere razı olsun”*(K2).

Araştırmaya katılan bireylerden sadece 3’ü, evinin hafif hasarlı olduğunu, ama korktukları için içine giremediklerini, o yüzden Baskil’i hem Malatya’ya yakın oluşu hem de memleketleri olduğu için, tanıdık bildik bir yer olmasından dolayı göç etmek için tercih ettiklerini söylediler. 12 kişi de, evi ağır hasar aldığından, yukarıdaki tercih nedenlerinden dolayı Baskil’e göç ettiklerini ifade ettiler. Katılımcıların hepsi depremden önceki yaşamlarında, hayatlarının bir bölümünde Baskil’de kaldıklarını belirttiler.

“Malatya yaşanılacak durumda değil. Her yer yıkıldı. Sürekli sallanıyor. Koca şehir resmen boşaldı. Tesellim, burada çevrem var”(E7). *“Mecbur geldik buraya. Allah göstermesin. İkinci deprem kıyamet gibiydi. 11 vilayet yok oldu depremlerle”*(E6). Göç eden insanların, bu ifadelerle çaresizliklerini anlatmaya çalıştıklarını söyleyebiliriz.

Katılımcılar, Baskil’e taşınma kararı alınırken, ailenin ortak kararının etkili olduğunu belirttiler. *“Buraya gelmeye eşimle karar verdik. Daha önceden Baskil’de kısa bir süre çalışmıştım. Bize yabancı çevre değil. Kendi doğum yerim”*(E5). Araştırmaya katılan bireylerin hepsinin doğum yerleri Baskil. Göçün Baskil ilçesine yönelmesinde bu faktör önemli bir yer oynamıştır.

Örneklem grubundaki bireylerin, genel olarak çocuk sayıları fazla olduğunu söyleyebiliriz. Katılımcıların yaş ortalaması yüksek olduğu için, doğal olarak çocukları da kendi yaşamlarını kurmuşlardır. Katılımcılardan 4 kişinin evinde, çocuk ve torunlar beraber ikamet etmektedir. 7 katılımcı sadece eşi ile birlikte yaşamaktadır. Bir kişi sadece kızıyla, üç kişi de eşi ve çocuklarıyla beraber oturmaktadır. *“ 9 çocuğum var. 6 kız, 3 erkek. Aynı evde 7 kişi kalıyoruz. Evim kira. Evli bir kızım ve iki torunum da benimle birlikte yaşıyor. Onun da depremde evi yıkıldı. Malatya da konteyner verdiler. Korkuyorlar, kalamadılar. Eşi orada çalışıyor. 3 oğlum da boşandı. Onlar da benimle birlikte. Bir tanesi de kanser hastası. Benim de tek gözüm görmüyor. Eşim Etibank’tan emekliydi. Vefat etti. Emekli aylığını alıyorum. Ev sahibi kirayı artırmıyor. İdare etmeye çalışıyoruz”*(K4). *“ 32 sene Adana’da*

özel bir şirkette çalıştım. Emekli oldum. Malatya'ya yerleştim. 13 senedir de Malatya'da yaşıyordum. Ta ki deprem olana kadar. 5 kız çocuğum var. Üçü bekar, bizimle birlikte yaşıyor. Biri Adana'da, diğeri de Malatya'da evli.”(E2).

3.3. Göç Sonrası Süreç

Zorunlu yer değiştirmenin sosyal sonuçlarının yanında, mülk hasarı, iş kesintisi, konut hizmetlerinin kaybı ve mülk değerlerinin düşmesi de dahil olmak üzere önemli ekonomik maliyetler de söz konusu olabilmektedir (Bier, 2017). Katılımcılara göç ederken yaşadıkları sorunlar, geldikleri yerle göç ettikleri yer arasındaki farklar, ekonomik gelirlerinin yeterli olup olmadığı, göç ettikleri yerdeki yaşam standartları ve geriye göçle ilgili düşünceleri sorulmuştur. Bu sorulara verilen cevaplar farklılık göstermektedir.

Baskil'de yaşamaktan memnuniyetini ifade eden katılımcılardan bazılarının düşünceleri şunlardır: “Buradan memnunuz. Torunlar seviyor. Komşular iyi. Gelirimiz yeterli. Bir oğlum doktor. Kiramızı, elektriğimizi suyumuzu karşılıyor. Buraya taşınırken problem yaşamadık. Çocuklar bir yeri kazanırsa, Malatya'ya geriye göç ederiz. Burası daha iyi. Hava daha güzel. Açık havada çocuklar daha mutlu”(K1). “ Depremden sonra Malatya'ya karşı tiksinti oldu. Gider, torunlarımı görür gelirim, diyorum. Gitmek bile istemiyorum. Köyde bahçe var. İstirahat ediyorum orada. Ekonomik gelirim yeterli. Malatya'dan eşyaları getirirken masrafım çok oldu. Malatya'da da evdeydim, burada da evdeyim. Fark, burada bahçeye daha yakınım, köye sıklıkla gidiyorum”(E1). “Korktum, bıktım, Malatya'dan artık. Evden de çıkmak istemiyorum, şu anki evden. Malatya'dan kaçtım kurtuldum. Hala deprem korkusu yaşıyorum. Kızım Malatya'da yaşıyor. Ama gitmek istemiyorum. İki günlüğüne gittim kızıma. Bir daha beni gelmem için zorlama, dedim. Beni çağırma, buraya gelmek istemiyorum, dedim. Malatya benim için bitti” (K4).

Baskil'de yaşamaktan memnun olmayan bazı katılımcıların görüşleri de şöyledir:

“Gelirim yetersiz. Sara hastasıyım. Daha önce baypas oldum. Sağlık problemlerinden dolayı para yetmiyor. Yeğenime yük oluyorum. Devletten randevu alamıyorum. Özel doktora gitmek zorunda kalıyorum. Tüm eşyalarım evle birlikte gitti. İlk depremde ev yıkılmamıştı. İkincisinde ev yıkıldı. Bir kase bile alamadım. Ev yaparlarsa gideceğim, Malatya'ya. İnsanın kendi evindeki rahatlığı yok. Depremden sonra sara hastası oldum. Stres beni hasta yaptı. Kapıda kaldım Yalnız kaldım”(K2). “Göç ederken zorluk yaşadık. Eşyalarımızı depremde sonra getirebildik. Önce biz kendimizi buraya attık. Eşyaları taşıyan işçiler doğudan gelmişlerdi. Fırsatçılar çoktu. Çok kötü taşıdılar. Buzdolabı kamyonetten düşmüş. Yeniden dolap almak zorunda kaldık. Buradan memnun değiliz. Malatya'dan sonra çok yetersiz. Mahrumiyet bize göre. Geriye göç istiyoruz. Evimiz az hasarlı. Kendi evimize

gececeğiz. Sürekli Malatya sallanıyor. Korkuyoruz gitmeye”(E2). “Depremden hemen sonra Elazığ Ahmet Kabaklı Erkek Yurdu’nda 3 ay kaldık. Malatya’dan barınma sorunu ile göç ettik. Evimiz ağır hasarlıydı. Ulaşım, sağlık konusunda sıkıntı yaşamıyoruz, arabamız var. Hastaneye gidebiliyoruz, onkoloji hastasıyım. Allah devletimize zeval vermesin. Ahmet Kabaklı Yurdu’nda bize çok iyi baktılar. Çok memnun kaldık. Devlet kiramızı veriyor. Taşıma parası 15.000 TL verdi. Eşyalarımızı kurtardık, ama kötü durumdalar. Biz canımızı kurtarmaya çalıştık. Bize TOKİ’nin çıkmasını bekliyoruz. Ağır hasarlı evimizi yıkmışlar. TOKİ çıkınca Malatya’ya geri döneceğiz” (E3).

Berker (2016) zorunlu göçün yaşam memnuniyeti üzerine etkisi ile ilgili yapmış olduğu çalışmada, 18-29 yaş grubu ile kıyaslandığında 55 yaş ve üstü grubu için zorunlu göçün tahmin edilen negatif etkisi büyük bulunmuştur (Berker, 2016: 700). Bu bulgu bize, yaşlı bireylerin genç bireylere nazaran zorunlu göçten daha fazla etkilendiğini göstermektedir. Sevim’in terör mağdurlarının geriye göçle ilgili çalışmasında, özellikle yaşlı kuşakların geldikleri yere, geriye göç özlemi içinde oldukları tespit edilmiştir (Sevim, 2010: 23). Zorunlu göç ve doğal afetler gibi durumlarda dezavantajlı konumda olmak, yeni ortama uyum sağlamayı daha da zorlaştırabilmektedir. Afet durumlarında sosyal kırılganlıklarda artmaktadır. Sosyal kırılganlık, yaşlılık gibi faktörlerden de kaynaklanabilmektedir. Sosyal kırılganlığı azaltmak için yaşlı bireylere odaklanan politikalar ve stratejiler geliştirilmesi önemlidir (Gökalp Yılmaz ve Şikar, 2023: 1255).

Baskil’deki yaşam koşullarından memnun olduğu halde yine de imkanı olsa Malatya’ya geri dönmek istediğini ifade eden katılımcı düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

“Depremden sonra ilk 3 ay çocuklarda kaldım. Çocuklarda kaldığımız sürece sıkıntı çektik. Gelinlerle sorunlar yaşadık engel durumumdan dolayı. Ev ev üstüne olmaz. Dışlama çok oldu. Sonra bekar kızımınla beraber bir süreliğine köye gittik, ev oturulacak gibi değildi. Sonra da TOKİ’ye başvurduk çıktı. Baskil’de TOKİ çıkınca mecbur çıktık, geldik buraya. Kocamın emekli maaşı 10.000 TL. Bakıcı parası da alıyoruz 7.000 TL. Deprem nedeniyle elektrik masrafımızı veriyorlar. Engel durumu benim için bir zorluk. Psikolojik anlamda da çok zorlandık. İlaç kullanıyorum. Sağlık sorunlarım var. Allah kimseyi kimseye muhtaç etmesin. Ev konusunda çok memnunum. Eskiye göre biz cennete geldik. Engelimden dolayı. Köyde banyo tuvalet dışarıdaydı. Çok zorluk oluyordu. Ama yine Malatya’ya gitme durumum olsaydı giderdim” (K3).

Katılımcıların yaşlı ve kronik hastalıkları bulunmasından ve kendi konfor alanlarını terk etmelerinden kaynaklı olarak gündelik işlerini yaparken yaşam kalitesini düşürdüğü ve sağlık kuruluşlarına ulaşmada zorluklar yaşadıkları ifadelerde görülmektedir. Katılımcıların bazıları, Baskil’in Malatya’dan sonra kısıtlı imkanlara sahip olduğunu, ulaşım, sağlık konusunda sıkıntılar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Okumak için Elazığ’a giden bir öğrencisi olan katılımcı, oğlunun gidiş gelişte ulaşımında sıkıntı

yaşadığından dolayı, Malatya'daki ablasının yanına okumak için gittiğini ifade etmiştir. Bazı katılımcılarda, okul yakınlığının ve sınıflardaki öğrenci sayısının azlığına, dolayısıyla öğrenci - öğretmen ilişkisi kalitesinin daha iyi olduğuna dikkati çekmiştir.

Katılımcılar göç sürecinde ev taşıma, kira, faturalar ve ihtiyaçlar konusunda nakdi yardım aldıklarını ve giyim, erzak ve hizmetler konusunda aynı yardım aldıklarını belirtmiştir.

3.4. Göç ve Uyum

Göç süreci ve sonrasında yeni çevreye uyum sağlamak zordur. Zorunlu göçün deprem nedeniyle olması, yaşanan depremin maddi ve manevi açtığı yaralar ile psikolojik problemler uyumu zorlaştıran nedenler arasında sayılabilir. Zorunlu göç olduğu zaman uyum süreci daha da uzayabilir. Çünkü göçün kaynaklandığı yere tekrar geri dönme isteği ağır basabilmektedir (Blanquart vd., 2012). Katılımcıların Baskilli olmalarının, yaşamlarının bir bölümünde orada kalmış olmalarının uyum sürecini kolaylaştıran bir faktör olduğu düşünülmektedir.

Deprem sonrasında yeni ortama uyumla ilgili katılımcı görüşleri şöyledir:

“Yaşam şehirdekine göre daha zor. Alışveriş, manav, doktor, çocuk doktoru yok. Sıkıntılar var. Yeğenimle beraber yaşadığım için daha rahat uyum sağladım. Birlikte olmak iyi geldi bana. Yeğenim, çocukları bana yardımcı oluyorlar” (K2).

“Baskil'de çevrem olduğu için, yaşam standartlarında zorluk çekmedim. Yakın çevre çünkü burası” (K6).

Deprem sonrasında aile içi ilişkilerde yaşanan sorunlarla ilgili katılımcı görüşleri şöyledir:

“Aile içinde çocuklar ve eşim arasında şiddet oldu. Sözlü şiddet. O da imkanların zorluğundan oldu. Evli kızım burada kalınca zorluk oldu. Kızım diğer odada kalorifer yaktı. Eşim sorun yaptı. Kızımın eşi madde kullanımından hapse girdi çıktı, yine hapiste” (K6).

“Ev eşyalarını taşınması sırasında eşimle tartıştık. Aile içi şiddet yaşadık. 2 ay evden uzaklaştırma cezası aldım. Psikolojik olarak durumumuz kötüydü. Eşim beni şikayet etti. 2 ay uzaklaştırma sürecinde Malatya'da az hasarlı evde kalmak zorunda kaldım. 3 gün sonra hanım yanıma geldi. Hanım da psikolojik olarak zor süreç geçirdi. O da yaptıklarından pişmanlık duydu. Küçük ilçede kadın tarafından şikayet edilmek zor bir durum. Kadınlar için sığınma evi varken, erkekler için sığınma evi yok. Bu yüzden psikolojik olarak zor bir süreç geçirdik” (E4).

Baskil'de sosyal ilişkilerde sorun yaşayan katılımcılar düşüncelerini şöyle açıklamıştır:

“Burada kimseyle gidiş gelişim yok. Kimseyi tanımıyorum. Malatya’da komşuluk çok iyiydi. Buraya geldik çok sıkıntı gördük. Pamuk çırpıyorum. Malatya’da olsaydı 50 kişi yardıma gelirdi. Burada tek başımayım. Sıkılınca Malatya’ya çocuklarımıza gidiyoruz” (K5).

“Baskil’de çevrem olduğu için, yaşam standartlarında zorluk çekmedim. Yakın çevre çünkü burası. Komşularla herhangi bir ilişkim yok. Selam bile verilmiyor. Kimseyi tanımıyoruz. Akrabalarımınla ilişkilerim iyi. Uyum sağladığımız tek konu bu” (K6).

“Baskil’in insanları hoşumuza gitmiyor. İnsanların bize bakışı beni rahatsız ediyor. İnsanlar giyim kuşamımıza bakıyorlar. Bir bayanla çarşıya gidilmez. Çok bakıyorlar. Bizim giyimimiz buradaki insanlardan farklı. Burada şalvar giyiyorlar, özellikle kadınlar. Eşim alışverişe çıkmıyor. Ben yalnız gidiyorum”(E3).

“Akrabamız yok burada. Damadımın kardeşi var. Ayda yılda bir geliyor. Bayramda falan uğruyor, ancak. Arkadaşlık problemini aşamadım burada. Camiye gidip geliyorum. Camiye gelenlerle sohbet ediyorum. Merhaba, merhaba sadece. Halkın bize karşı tutumu iyi” (E6).

“Burada insanları sevmiyorum. Malatya’da komşuluk ilişkilerim çok iyiydi. Burada insanlarla ilişkim yok. Kızım burada yaşıyor. Ona gidip, geliyorum sadece. Komşuluk yok. Kendimi yalnız hissediyorum”(K4).

Geleceğe yönelik beklentileri ile ilgili görüşlerden bazıları şunlardır:

“Geri dönmeyi düşünmüyorum. Eşim memnun. Geri dönmek istemiyor. Burada bağ bahçemiz var. Kayısı ağaçlarımız var”(E5). “İnşallah evler ucuzlar, Malatya’ya gideriz” (K6). “Evim olsa bir dakika Baskil’de durmam” (E4). “ Depremden hemen sonra Malatya’ya gitmeyi hiç düşünmemiştik. Ama şimdi geri dönmek istiyoruz” (E3). “Malatya’da ev bulsak kalırdık. Kızlara burada iş yok. Çok sıkılıyorlar. Geleceğe yönelik Malatya’ya geri dönüş istiyoruz” (E2). “Tekrar deprem gününe dönseydim, yine göç ederdim. Malatya bitti. Evler en aşağı 10 bin lira. En kötü ev bile. Maaşım yok. Eşyam kalmadı. Gelecekte evim yapılırsa, Malatya’ya geri dönerim”(K2). “Depremden sonra Malatya’dan soğuduk. Komşu kalmadı. Çocuklar korkuyor. Sürekli deprem oluyor. Burada huzurluyuz, güvendeyiz” (K1).

Katılımcıların çoğunluğunun geleceğe yönelik geriye göçle ilgili düşünceleri, eski şartlar sağlandığında geriye dönmek şeklindedir. Katılımcıların depremden önce yaşadığı yerle bağlantıları zayıftır. Gitseler de uzun süre orada duramadıklarını ve uyuyamadıklarını ifade etmişlerdir. Deprem olduğu güne tekrar dönseydiniz buraya göç eder miydiniz sorusuna görüşülenlerin yarısından fazlası evet cevabını vermiştir. Katılımcılar Baskil’e uyumlarını en çok kolaylaştıran faktörün memleketlerinin burası olması

olduğunu ifade etmişlerdir. Yaşamının çoğunu İstanbul ve Adana'da geçiren iki katılımcı diğer katılımcılara nazaran çevreye uyum sağlamada zorluk yaşadığını belirtmiştir. Psikolojik olarak deprem korkusunu üzerlerinden atamadıklarını belirten katılımcıların oranı da yüksektir. Çalışmaya katılan bireylerin bazıları yalnızlık yaşadıklarını dile getirmiştir. Aile içi ilişkilerde sorun yaşadıklarını dile getiren bazı katılımcılar vardır. Bazı katılımcılar akraba ya da komşuluk ilişkilerinde sorun yaşadığını ifade etmiştir. Katılımcıların bazıları yaşanan ortamdaki imkanların kısıtlılığından dolayı sorun yaşadıklarını bazıları da ekonomik açıdan sorun yaşadıklarını dile getirmiştir. Baskil'de imkanların Malatya'ya göre kısıtlı olması katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Ulaşım açısından ticari taksilerin olmaması, yaş itibarıyla kronik hastalıkları olan, fiziksel açıdan da sıkıntıları olan katılımcıların, sağlıkla ilgili sorunlarına çözüm ararken zorlandıkları tespit edilmiştir. Kalple ilgili sorunları ve KOAH rahatsızlığı olan yaşlı katılımcıların sayısı fazladır. Sağlık sorunları için Elazığ ve Malatya illerine gidildiği belirtilmiştir.

Yaşlanma ile yaşanan fiziksel ve zihinsel işlev geriliği ve emeklilikle birlikte azalan üretkenlik sonrasında toplumsal statü ve rol kaybı yaşlı bireyler için sosyal yaşamı sekteye uğratmaktadır. Günlük yaşamında başkalarının yardımına gereksinimi olan yaşlı bireyin yalnızlığı ve çevreden soyutlanması onun depresyon ve bunaltı yaşamasına neden olabilmektedir (Sağır, 2013: 479) Yaşlanma sonrası tüm bu değişimlerle birlikte yaşanan travmatik zorunlu göç var olan insan ilişkilerini yok ederek yeni mekanla birlikte yeni etkileşim, iletişim kurmayı zorunlu bırakmıştır. Yapılan araştırmalarda yaşlı bireylerde ruhsal ve moral durumunun yaşamın sürdürülmesinde fiziksel kapasite azlığından daha önemli oluşu, (Demir ve Sağlık, 2022: 12) yaşlılar için çözümün ağırlık noktasını göstermektedir. Yaşlılık ve emeklilikle birlikte ekonomi, statü kayıplarının sosyal ilişkilerdeki azalmanın ve sosyal destek kaybının yol açtığı intihar ve ölüm (Aslan ve Hocaoglu, 2014: 303) düşünüldüğünde deprem ve zorunlu göçün oluşturduğu zorlu yaşam koşulları yaşanılacak sorunların büyüklüğünü göstermektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER:

Deprem ve göç, insanları derinden yaralayan ve etkilerinin silinmesi güç olan travmatik olaylardır. Deprem nedeniyle göç eden gruplar sosyal ve ekonomik açıdan birçok sorun yaşamaktadır. Deprem sonrası göçün oluşturduğu travmaların etkisinin görece uzun sürmesi beklenmektedir. Göçü yaşayan bireylerin yaşlı olması durumu daha da kötüleştirmektedir.

Doğal afetler yerinden edilmeyi etkileyebilmektedir. İnsanlar depremlerden sonra afetin olumsuz etkileri hafifletmek amaçlı yer değişikliği yapabilmektedir. Göçün kalıcı mı, geçici mi olacağına çeşitli faktörler rol oynamaktadır. Geçici olanlar genelde afetten kaçış özelliği taşır. Bu göçler genellikle plansız olduğu gibi planlı olarak yapılan afet sonrası göçler de olabilir.

Afetler sonrası yapılan zorunlu göçlerin birçok olumsuz sonucu vardır. Göçün kaynaklandığı yerde nüfus azalır, ekonomik yapı olumsuz etkilenir. Göçün yönlendiği yerde altyapı, barınma, eğitim, sağlık vb. alanlarda sorunlar ortaya çıkabilir (Gökalp Yılmaz ve Şikar, 2023).

Yapılan bu çalışma deprem sonrasında yaşlı bireylerin yaptığı zorunlu göçünü konu edinmektedir. Afet durumlarında dezavantajlı konumda bulunan bireyler mevcut durumdan daha fazla etkilenmektedir. Uzun süredir yaşadığı konfor alanını terk etmek afetlerde dezavantajlı konumda olan yaşlı bireyler açısından daha zordur. Can güvenliği, hayatta kalmak isteği, insanların içinde bulunduğu durumu kabullenmesini kolaylaştırmada etkili olabilir. Çalışmaya dahil olan katılımcılar, depremden önce yaşadıkları yere yakın bir yere göç etmişlerdir. Aynı zamanda göç ettikleri yerin memleketleri olması da dikkati çekmektedir. Bu tercihlerinde yaşamlarının bir bölümünde göç etmeden önce Baskil’de yaşamayı deneyimlemiş olmaları da etkili olmuştur. Bu faktörler göç edilen bölgeye uyumu kolaylaştırmada önemli rol oynamıştır. Katılımcılar, göç esnasında eşyalarını taşıma konusunda sıkıntılar yaşadığı ifade etmiştir. Bu durum büyük afetlerde yaşanabilmektedir. Taşınma için maddi destek aldıklarını dile getirmişlerdir. Yaşadıkları konutlardan memnuniyetsizlik belirtilmemiştir. “Başımızı sokacak güvenli bir yer bulduk” sözüyle duygularını ifade etmişlerdir. Ekonomik gelirle ilgili sıkıntılarını, hayat pahalılığıyla ilişkilendirerek açıklamışlardır. Örneklem grubundaki kadınların okuryazar olmadığı, erkeklerin ise eğitim seviyesinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ailelerdeki çocuk sayılarının fazla olduğu tespit edilmiştir. Çalışma grubuna ait demografik bulgularla Türkiye’deki yaşlı bireylere ait istatistiksel verilerin benzerlik gösterdiği görülmüştür.

Göç edilen bölgeyle ilgili ulaşım ve sağlık konusunda sıkıntılardan bahsedilmiştir. Geldikleri ille kıyasladıklarında, imkanların yaşadıkları ilçede kısıtlı olduğu ifade edilmiştir. Katılımcılar komşuların kendilerine iyi davrandıklarını fakat görüşmediklerini belirtmişlerdir. Akrabalarla ilişkilerin genelde soğuk olduğu ifade edilmiştir. Göç esnasında da akrabalarından destek almadığını ifade edenler çoğunluktadır. Katılımcılar sivil toplum kuruluşları ve resmi kurumlar tarafından ilk günlerde yakıt, erzak, nakit gibi yardımların yapıldığı belirtilmiştir. Göç edenlerin çoğunluğu evleri teslim edildiğinde tekrar geri döneceklerini açıklamıştır. Baskil’de bahçesi olanlar geri dönmek istemediklerini söylemiştir. Katılımcıların çoğu eşiyile birlikte yalnız ikamet etmektedir. Kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek durumdadırlar. Katılımcıların çoğunluğu arkadaş konusunda yalnızlık çektiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar çalışmak istediklerini ama ilçede iş imkanı olmadığını ifade etmişlerdir. Psikolojik problemler yaşadığını ve deprem korkusunu atlatamadığını belirten katılımcılar mevcuttur. Baskil TOKİ’lerde kadınlar için dikiş-nakış kursu açılmıştır. Bir katılımcı eşi ölen gelininin kursa katılmasının gelinini mutlu ettiğini ifade etmiştir. Görüşülen bireylerin yaş itibarıyla aktif aktivitelere katılımları mümkün görülmemektedir. Onların yaşamlarını kolaylaştıracak, buldukları yeni ortamda yaşadıkları travmanın etkilerini azaltılabilecek küçük dokunuşlara ihtiyaçları olduğu görülmüştür.

Zorunlu göç, yaşlıların yerinden edilmesine, ailelerinden ve sosyal çevrelerinden ayrılmalarına neden olmuştur. Bu çalışmada yaşlılar, göç etmeden önceki çevresiyle ve komşularıyla olan ilişkilerine özlem duymaktadırlar. Bu durum, yaşlıların zihinsel ve fiziksel refahı üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabilir. Göç eden yaşlı bireylere psikososyal destek ve rehberlik hizmeti sunulması önemlidir. Zorunlu göç, ayrıca yaşlıların erişebileceği sağlık ve sosyal bakım hizmetlerinin miktarını ve kalitesini de etkilemiştir. Yaşlılara barınma, gıda, giyim, sağlık ve hijyen gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması için acil yardım sağlanmalıdır. Yaşlılara yönelik özel sağlık hizmetleri ve ilaç desteğinin artırılması önemlidir. Ulaşım ve mobilite imkanlarının sağlanması önem arz etmektedir. Yaşlılara geçimlerini sağlayacak maddi yardımlar yapılması da önem taşımaktadır. Zorunlu göç eden yaşlı bireyler hakkında bilgi ve farkındalığı arttırmak için deprem ve afetlerde yaşlıların korunmasına yönelik bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları yürütülmelidir. Yaşlıların hakları ve mevcut sosyal hizmetlere nasıl erişebilecekleri konusunda bilinçlendirilme çalışmaları yapılmalıdır. Yaşlıların yeni bir ortama uyum sağlamalarına yardımcı olacak sosyal ve kültürel faaliyetlerin düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca yaşlıların sosyalleşmelerini ve yalnızlık duygularını azaltmalarını sağlayacak faaliyet alanları oluşturulmalıdır. Gönüllülük programları aracılığıyla yaşlılara destek olunması sağlanmalıdır.

Depremden etkilenen yaşlılara yönelik sosyal politikaların etkili olması için yaşlıların özel ihtiyaçlarının ve taleplerinin göz önünde bulundurulması ve farklı gruplar arasında eşitlikçi bir yaklaşım benimsenmesi önemlidir. Sosyal destek grupları ve bu kapsamda toplumsal desteği karşılamayı amaçlayan kurumsal oluşumlar yaşlıların göç ettiği mekandaki yalnızlaşmasını biraz olsun hafifletmeyi sağlayabilir. Yaşlıların doğru profesyoneller tarafından yönlendirilmesinin göç sonrasındaki uyuma katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu alanda daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: [TR] Yazar / yazarlar, kendileri ve / veya diğer üçüncü kişi ve kurumlarla çıkar çatışmasının olmadığını veya varsa bu çıkar çatışmasının nasıl oluştuğuna ve çözüleceğine ilişkin beyanlar ile yazar katkısı beyan formları makale sürece dosyalarına ıslak imzalı olarak eklenmiştir.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma **Fırat Üniversitesi Etik Kurulu'nun 26.03.2024 tarihli ve 23312 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur. Çalışmanın etik kurul onay belgesi dergi arşivinde yer almaktadır.**

Finansal Destek: Bu çalışma için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

KAYNAKÇA:

Abbasi-Shavazi, M. J., Mahmoudian, H., & Sadeghi, R. (2018). Family Dynamics in the Context of Forced Migration. *Demography of refugee and forced migration*, 155-174.

Altın, Z. (2020). "Covid-19 Pandemisinde Yaşlılar", *Tepecik Eğit. ve Araşt. Hast. Dergisi*, 30 (Ek Sayı): 49-57.

- Altun, F. (2018). Afetlerin Ekonomik ve Sosyal Etkileri: Türkiye Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 2(1), 1-15.
- Amitabh, K. (2009). Urbanisation and Migration: An Analysis of Trends, Patterns and Policies in Asia, Human Development Research Paper, 2009/16
- Aslan, Ş., & Ulutaş, D. A. (2018). Sağlık Açısından Göç ve Yaşlılık. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 10-29.
- Aslan, M, Hocaoğlu Ç. Yaşlılarda İntihar Davranışı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. Eylül 2014;6(3):294-309. doi:10.5455/cap.20131229101314
- Atila Demir, S. (2019). Yaşlıların Sosyalleşmesinde Yeni Ara Formlar. *Jass Studies- The Journal of Academic Social Science Studies*, Number: 77, Winter, p. 301-311.
- Avdar, R., & Avdar, R. (2022). Türkiye’de Yaşanan Doğa Kaynaklı Afetlerin Sosyo-Ekonomik Etkileri. *Afet Ve Risk Dergisi*, 5(1), 1-12. <https://doi.org/10.35341/afet.1032084>
- Aytis, S. (2023). Deprem Kavramı, Etkileri ve 6 Şubat 2023 Depremleri Bağlamında Süreçler Üzerinden Bütünsel Değerlendirmeler. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 8(Special Issue), 567-584. <https://doi.org/10.30785/mbud.1287755>
- Bahar, A. & Parlar, S. (2007). Yaşlılık ve Evde Bakım. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(4), 32-39.
- Bayhan, V. (2012). Travmatik Kaos Ortamında Depremi Anlamlandırmanın Sosyolojik Bağlamı. *Sosyologca*(3).
- Black, R., Arnell, N. W., Adger, W. N., Thomas, D., & Geddes, A. (2013). Migration, Immobility and Displacement Outcomes Following Extreme Events. *Environmental Science & Policy*, 27, S32-S43.
- Blanquart, F., Gandon, S., & Nuismer, S. L. (2012). The Effects of Migration and Drift on Local Adaptation to a Heterogeneous Environment. *Journal of Evolutionary Biology*, 25(7), 1351-1363.
- Berker, A. (2016). Zorunlu Göçün Yol Açtığı Refah Kaybının İncelenmesi: Yaşam Memnuniyeti Yaklaşımı. *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 43(3), 675-706. <http://www2.feas.metu.edu.tr/metusd/ojs/index.php/metusd/article/view/873>
- Bier, V. M. (2017). Understanding and Mitigating the Impacts of Massive Relocations Due to Disasters. *Economics of Disasters and Climate Change*, 1, 179-202.
- Bolzman, C. (2014). Older Refugees. *The Oxford Handbook of Refugee and Forced Migration Studies*, 409-420.
- Castles, S. (2003). Towards a Sociology of Forced Migration and Social Transformation. *Sociology*, 37(1), 13-34.
- Ceylan, H. (2015). Yaşlılık ve Refah Devleti. İstanbul: Açılım Kitap.
- Çakır, Ö., & Atalay, G. (2020). Afetlerde Özel Gereksinimli Grup Olarak Yaşlılar. *Resilience*, 4(1), 169-186.

- Demir, Ş., & Sağlık, S. (2022). Yaşlıların Yaşlanmaya İlişkin Bakış Açılarının Değerlendirildiği Nitel Bir Araştırma. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD) / Elderly Issues Research Journal (EIRJ)*, 15(1), 1-14. doi:10.46414/yasad.1006377
- Demirbağ, B. C., & Adıgüzel, L. (2018). Göç ve Yaşlı. *Türkiye Klinikleri Public Health Nursing-Special Topics*, 4(3), 53-58.
- Demirel, A. C. ve Sütçü, S. (2021). Covid-19 Salgınında Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Uygulamalar ve Hizmetlerin Değerlendirilmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17 (Pandemi Özel Sayısı), 3641-3675.
- Dimond, M., McCance, K., King, K., Benoliel, J. Q., & Chang, B. L. (1987). Forced Residential Relocation: Its Impact on the Well-Being of Older Adults. *Western Journal of Nursing Research*, 9(4), 445-464.
- Durak, M., Durak, E. S., & Sakiroğlu, M. (2018). The Factors Associated with Life Satisfaction and Depression Among Older Adults Suffering Forced Migration. *Masters International*, 117.
- Duruel, M. (2023). Afetlerde Göçmen Olmak: 6 Şubat Depremi Hatay Örneği. *Mukaddime*, 14(2), 227-255.
- Ekoh, P. C., Iwuagwu, A. O., George, E. O., & Walsh, C. A. (2023). Forced Migration-Induced Diminished Social Networks and Support, and Its Impact on the Emotional Wellbeing of Older Refugees in Western Countries: A Scoping Review. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 105, 104839.
- Ekoh, P. C., & Okoye, U. O. (2022). More Than Just Forced Migrants: Using Intersectionality to Understand the Challenges and Experiences of Older Refugees in Western Societies. *Journal of Social Work in Developing Societies*, 4(2).
- Ekoh, P. C., & Walsh, C. A. (2024). Valuable Beyond Vulnerable: A Scoping Review on the Contributions of Older Forced Migrants in Post-Migration Recovery. *International Journal of Disaster Risk Science*, 1-12.
- Fırat, M. (2022). Deprem ve Toplumsal Etkileri, *Tezkire Dergisi*, 47 - 72 , (31)
- Gökalp Yılmaz, G., & Şikar, A. (2023). Afetlerin Etkilerinin Zorunlu Göç Bağlamında İncelenmesi: 2023 Kahramanmaraş Depremi. *Afet Ve Risk Dergisi*, 6(4), 1247-1268. <https://doi.org/10.35341/afet.1290767>
- Gönüllü, C. (2020). Yaşlılık Sosyolojisi. İstanbul: Paradigma Akademi.
- Gül, H. (2022). Modernleşme Sürecinde Yaşlılık Sorunlarına İlişkin Sosyolojik Bir Değerlendirme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 928-943.
- Gün Koşar, Y. (2023). The Effect of Forced Migration on Mental Health in Elderly Individuals: A Struggle in The Shadow of Disasters. *Journal of Gazi University Health Sciences Institute*, 6(1), 11-17. <https://doi.org/10.59124/guhs.1375507>
- Gürbüz, S. & Şahin, F. (2018). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Güreşçi, E. (2023). Kahramanmaraş Depremi Sonrası Yeni Bir Tartışma Konusu Olarak Deprem Göçü. Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sonrası İçin Akademik Öneriler (pp. 47-60). Özgür Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

- Hansson, R. O. & Carpenter, B. N. (1994). Relationships in Old Age: Coping with the Challenge of Transition. The Guilford Press. New York.
- Hunter, A., & Böcker, A. (2023). Older Refugees and Internally Displaced People. In *Handbook on Migration and Ageing* (pp. 151-161). Edward Elgar Publishing.
- Kilpeläinen, F., & Zechner, M. (2022). Displaced Selves: Older African Adults in Forced Migration. *Journal of Refugee Studies*, 35(3), 1126-1142.
- Konak, A. & Çiğdem, Y. (2005). Yaşlılık Olgusu: Sivas Huzurevi Örneği. C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 29(1), 23-63.
- Kurt, G. (2008). Türkiye’de Yaşlılık Olgusuna Sosyolojik Bir Bakış-Sivas il Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı.
- Kuzucu, A.K. & Karataş, M. (2023). "Afet ve Savaş Sonrasında Ortaya Çıkan Barınma İhtiyacının Karşılmasında Uygulanan Süreç Yöntemlerinin Sosyal Etkileri", Editör: Muhammed Karataş, Sosyal Politika ve Çalışma İlişkilerinde Güncel Sorunlar: V. , Turkuaz Yay., Manisa.
- Lai, D. WL (2004), "Impact of Culture on Depressive Symptoms of Elderly Chinese Immigrants", <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/070674370404901205>, Can J Psychiatry, Vol 49 /12, Erişim: 27.03.2024, pp: 820-827.
- Li, Q., Zhou, X., Ma, S., Jiang, M., & Li, L. (2017). The Effect of Migration on Social Capital and Depression Among Older Adults in China. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 52, 1513-1522.
- Neuman, W.L. (2014). Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar I, Ankara, **Yayınodası**.
- Oliver-Smith, A. (2006). Disasters and Forced Migration in the 21st Century. <https://items.ssrc.org/understanding-katrina/disasters-and-forced-migration-in-the-21st-century/>, (E.T. 22.03.2024).
- Öksüzler, B. (2015). Eş Kaybının Yaşlı Bireyler Üzerindeki Psikolojik Etkileri: Kaynakların Korunması Kuramı Kapsamında Bir İnceleme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öz, F. (2002). Yaşamın Son Evresi: Yaşlılık Psikososyal Açıdan Gözden Geçirme. *Kriz Dergisi*, 10(2), 17-28.
- Özer, İnan. (2004). Kentleşme Kentlileşme ve Kentsel Değişme, Ekin Kitabevi, Bursa.
- Peker, A. E., & Şanlı, İ. (2022). Deprem ve Göç İlişkisi: 24 Ocak 2020 Elazığ Deprem Örneği. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(1), 125-154.
- Reid, M. (2013). Disasters and Social Inequalities. *Sociology Compass*, 7(11), 984-997.
- Sağır A. (2013). Gün Algısı ve Sosyalleşme Safranbolu Örneğinde Gün Sosyolojisi Denemesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(5), 477-496.
- Saraç, Z. F. & Yılmaz, M. (2015). Yaşlılık ve Sağlıklı Beslenme. *Ege Tıp Dergisi*, 54, 1-11.

- Saygılı, S. (2015). Yaşlılık Psikolojisi. Türdav Yayınları, İstanbul.
- Sevim, Y. (2010). Terör Mağdurları: Geriye Göç Çözüm Mü? Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi, 1(1), 17-35.
- Sipahioğlu, B. Ö. (2024). Göç ve Afet İlişkisi: Deprem Göçü. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(1-Deprem Özel Sayısı-), 292-313.
- Sözer, H. (2023). Kahramanmaraş Depremzedeleri Arasında Kırılgan Grupların Tespiti ve Güvenlik, Güvence, Güvene İlişkin Politikaların Geliştirilmesi. In *Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sonrası için Akademik Öneriler* (pp. 411-424). Özgür Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Steel, Z., & Bateman Steel, C. R. (2011). Psychology and Forced Migrants. *IAAP Handbook of Applied Psychology*, 684-699.
- Sürmeli, M. (2016). İğdir'ın Demografik Yapısında Göç ve Ahıska Türkleri Örneği. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- Şeker, B. D. (2023). Doğal Afetlerin Göç Üzerindeki Etkileri: Depremler ve Türkiye. *Göç Dergisi*, 10(2), 173-187. <https://doi.org/10.33182/gd.v10i2.875>
- Şentürk, Ü. (2020). Yaşlılık Sosyolojisi: Yaşlılığın Toplumsal Yörüngeleri. Bursa: Dora Yayıncılık.
- Şevik, A. E. (2023). Deprem ve Yaşlılık: Psikososyal Bir Bakış. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 16(1), 49-57.
- Tazefidan, K. (2024). Deprem Travmasının Birey ve Toplum İlişkinine Etkisi Üzerine Bir İnceleme. *Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi Psikoloji Dergisi*, 2(1), 61-75.
- Tereci, D., Turan, G., Kasa, N., Öncel, T., & Arslansoyu, N. (2016). Yaşlılık Kavramına Bir Bakış. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 16(1), 84-116.
- Tufan, İ. (2006). *Yaşlılıkta Bakıma Muhtaçlık ve Yeni Bir Bakım Kültürü*, Antalya: Gero Yay.
- TÜİK,(2023).[https://data.TÜİK.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109109\(E.T.08.02.2024\)](https://data.TÜİK.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109109(E.T.08.02.2024)).
- TÜİKHaberBülteni,(2024).(27.03.2024)[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2023-53710\(E:T.08.02.2024\)](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2023-53710(E:T.08.02.2024)).
- Uluslararası Göç Örgütü (IOM), (2009). Göç Terimleri Sözlüğü, http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf, (E.T. 07.03.2024).
- United Nations Report 2015.World Population Ageing. New York. https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WPA2015_Report.pdf, Erişim: 27.03.2024.
- Ünalın, P.C. (1999). Aktif Yaşlanma: Bilişsel ve Sosyal Boyut', Turkish Family Physician, cilt:3/1,Erişim:29.03.2024, <http://turkishfamilyphysician.com/makaleler/derleme/aktif-yaslanmabilissel-ve-sosyal-boyut/>, 13-17.
- Virginçar, A., Doherty, S., & Siriwardhana, C. (2016). The impact of forced migration on the mental health of the elderly: a scoping review. *International Psychogeriatrics*, 28(6), 889-896.

Varol, N., & Gültekin, T. (2016). Etkin Bir Göç Faktörü: Afetler. *Antropoloji*, (32), 43-51.

Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Anı Yayıncılık, Ankara.

Yenilmez, D. T. (2023). Deprem ve Göç İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Akademik Düşünce Dergisi*, (7), 39-52.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In the world where the elderly population is rapidly increasing, elderly problems are also increasing. Problems related to social and psychological areas arise due to the physical changes that occur with aging. At the same time, physical disabilities may cause elderly individuals to live dependently on others. In societies where protective measures and precautions are not taken for the elderly, the elderly will be one of the groups that will suffer the greatest losses in the event of a disaster or emergency. The aim of this research is to examine the social effects of forced migration from the perspective of elderly individuals and to reveal the life experiences and influences of elderly individuals who settled in Baskil district of Elazığ province after the 2023 Kahramanmaraş earthquakes. The aim of the research is to determine what has changed in the lives of elderly individuals who have experienced migration, what problems they experience, and what they do to adapt to the district. In this context, another aim of the research is to examine what problems the elderly face, what they do to overcome these problems and how successful they are. The literature review shows that there are not many studies on elderly individuals who have been forced to migrate. It is expected that this study will contribute to filling the gap in the literature.

Method

This research was carried out in a field research model that includes qualitative-oriented approaches. The research is based on a case study. In this research, which focuses on the experiences of elderly individuals who were affected by the February 6 Kahramanmaraş earthquakes and had to leave the region they lived in due to forced migration, qualitative research method, in-depth interview and purposeful sampling techniques were used. Purposeful sampling technique was used to determine the sample group, ensuring that participants appropriate to the research problem were selected. On the other hand, after the participants were determined, in-depth interview technique was used in order to reveal the subject holistically. The population of the study consists of elderly individuals who were forced to migrate to Baskil district of Elazığ after the February 6 Kahramanmaraş earthquakes. The sample group consists of 15 elderly individuals over the age of 65 who were determined with the help of the purposive sampling technique among the elderly participants who migrated to the Baskil district of Elazığ due to the Kahramanmaraş earthquakes and who agreed to participate in the research voluntarily. Information about the sample was collected with a semi-structured interview form. This form aims to obtain detailed information about the elderly individuals who make up the sample group, as well as demographic information. Considering that the individuals in the sample group to be researched may have some mental and physical disorders due to their age, the questions were kept short in order not to tire them.

Findings

The participants in the study migrated to a place close to where they lived before the earthquake. It is also noteworthy that the place they immigrated to is their hometown. The fact that they experienced living in Baskil for a part of their lives before migrating was also influential in these

choices. These factors played an important role in facilitating adaptation to the region of migration. Participants stated that they had difficulties in carrying their belongings during migration. This situation can occur in major disasters. They also stated that they received financial support for transportation. No dissatisfaction with the housing they live in was reported. They expressed their feelings by saying, "We found a safe place to lay our heads." They explained their difficulties regarding economic income by associating it with the high cost of living. We see that the women in the sample group are illiterate, while the men's education level is higher. It has been determined that the number of children in their families is high. Considering that our study group is over the age of 65, we can say that these rates are similar to the statistical data of elderly individuals in Turkey. Problems in transportation and health issues related to the migrated region were also mentioned. When compared to the city they came from, they said that the opportunities were limited in the district they lived in. They stated that the neighbors treated them well but did not meet with them. It was stated that relations with relatives were generally cold. The majority of people state that they did not receive support from relatives during migration. Participants stated that non-governmental organizations and official institutions provided aid such as fuel, food and cash in the first days. The majority of those who migrated stated that they would return when the disaster residences were delivered to them. Those who had gardens in Baskil said that they did not want to return. Most of the participants live alone with their spouses. They are able to provide for their own needs. The majority of participants stated that they were lonely in terms of friends. They stated that they wanted to work but there were no job opportunities in the district. It is not possible for the interviewed individuals to participate in active activities due to their age. There are participants who stated that they had psychological problems and could not get over their fear of earthquakes. It has been seen that they need small touches that will make their lives easier and reduce the effects of the trauma they experience in their new environment.

Conclusion

Social support groups and institutional formations that aim to provide social support in this context are considered important to alleviate the loneliness of the elderly in the place where they migrate and to enable guidance by professionals. There is a need for studies in this field.

